

1954

TMMOB ELEKTRİK MÜHENDİSLERİ ODASI

BİLGİ BELGE MERKEZİ(BBM)

Döküman Bilgileri

EMO BBM Yayın Kodu	: 1
Bildirinin Adı	: Başka Bir İklim Mümkün
Bildirinin Yayın Tarihi	: 08/03/2007
Yayın Dili	: Türkçe
Bildirinin Konusu	: Küresel ısınma
Bildirinin Kaynağı	: TMMOB Çevre Mühendisleri Odası Basın Açıklaması, 08/03/2007
Anahtar Kelimeler	: küresel ısınma, iklim değişimi
Yazar 1	: TMMOB Çevre Mühendisleri Odası

Açıklama

Bu doküman Elektrik Mühendisleri Odası tarafından açık arşiv niteliğinde olarak bilginin paylaşımı ve aktarımı amacı ile eklenmiştir.

Odamız üyeleri kendilerine ait her türlü çalışmayı EMOP/Üye alanında bulunan veri giriş formu aracılığı ile bilgi belge merkezinde yer almasını sağlayabileceklerdir. Ayrıca diğer kişiler çalışmalarını e-posta (bbm@emo.org.tr) yolu ile göndererek de bu işlemin gerçekleşmesini sağlayabileceklerdir. Herhangi bir dergide yayınlanmış akademik çalışmaların dergideki formatı ile aynen yer almaması koşulu ile telif hakları ihlali söz konusu değildir.

Elektrik Mühendisleri Odası Bilgi Belge Merkezi'nde yer alan tüm bilgilerden kaynağı gösterilerek yararlanılabilir.

Bilgi Belge Merkezi'nde bulunan çalışmalardan yararlandığında, kullanan kişinin kaynak göstermesi etik açısından gerekli ve zorunludur. Kaynak gösterilmesinde kullanılan çalışmanın adı ve yazarıyla birlikte belgenin URL adresi (http://bbm.emo.org.tr/genel/katalog_detay.php?katalog=3&kayit=1) verilmelidir.

BAŞKA BİR İKLİM MÜMKÜN

TMMOB Çevre Mühendisleri Odası, 08.03.2007

TMMOB Çevre Mühendisleri Odası sahip olduğu mesleki birikim, bilime, insana ve doğaya duyduğu saygı, kamusal bir hizmet yürütmenin bilinci ve sorumluluğu içinde; son günlerde tartışılan küresel iklim değişikliği senaryolarının merkezinde yer alan ve birçok çevre tarafından çıkış noktası olarak gösterilen “Kyoto Protokolü”nün küresel iklim değişikliğine çözüm getiremeyeceğini, çevre sorunlarının parçacı ve mekanist yaklaşımlarla ele alınmaması ve Dünya’nın yaşadığı ekolojik krizin çözümünde bütünleşik yaklaşımların temel alınması gerektiğini savunmaktadır.

AKP hükümetinin üç Bakanlığının eşgüdümünde (Çevre ve Orman Bakanlığı, Enerji Bakanlığı ve Tarım Bakanlığı) Küresel Isınma sorununu ele alması ve 05 Mart 2007 tarihli Bakanlar Kurulu toplantısının ana gündem maddesinin “küresel ısınma” olması ilk bakışta oldukça “ilginç” görülmektedir. Ancak, hükümet tarafından ortaya konulan yaklaşımın, politikanın sığ ve çevresel sorunlara çözüm getirmekten uzak olduğu anlaşılmaktadır.

Hükümet, “küresel ısınma” olgusunu tartışırken, nükleer santral ihalesinden vazgeçilmesi gerektiğini, Cargill’e tahsis edilen tarım alanlarının bu tür sorunlara yol açtığını ve yaptıkları yanlışları döneceklerini, yargı kararına rağmen çalıştırılan termik santrallerin küresel ısınmayı tetiklediğini veya hızlı sanayileşme ve çarpık kentleşmenin doğal kaynakları tükettiğini ve tüm bunların sorumlusunun da kendilerinin ve yıllardır iktidar olan kendi benzeri siyasi oluşumların olduğunu belirtmemiştir. Oysa ki, verili durumu ve verili koşulları ortaya çıkaran nedenleri masaya yatırmadan, soruna çözüm bulunamayacağı açıktır.

Bir yandan sonsuz bir tüketim çılgınlığına yeşil ışık yakıp, bunun için gerekli ortam ve koşulları yaratarak doğa ve insanlık karşıtı bir politika izleyeceksiniz, öte yandan hiçbir özeleştirme yapmadan, “Ayşe Teyze”den sorunun çözümüne katkı sağlamasını isteyeceksiniz... Bu politikanın adı da “küresel ısınma ile mücadele programı” olacak ve “çevre meselesini çözmeye çalışan“ hükümet olacaksınız! Biz kargaların gülüşünü duyuyoruz ya siz?

Küresel Isınma ve İklim Değişikliği

Atmosferde artan sera gazlarının küresel ısınmaya neden olduğu, iklimi giderek değiştirdiği artık herkes tarafından çok iyi biliniyor. Artık hava şartlarındaki beklenmedik her değişiklik “küresel iklim değişikliği” senaryolarının gerçekleştiğine işaret olarak gösteriliyor. Ancak, gündelik olağan dışı hava olaylarını sadece bir iklim değişikliği sorununa bağlamak da doğru ve bilimsel bir yaklaşım olmuyor. Çünkü iklim; “belirli bir yerde sıklıkla gözlenen hava şartlarının bir genellemesi” olarak tanımlanıyor. Dolayısıyla bir iklim değişikliğinden söz

edilebilmesi için belirli hava şartlarının uzun yıllar sıklıkla gözlenmesi gerekiyor. Bu da en az 80 ya da 100 yıllık bir dönemi yani ortalama insan ömrünü aşan bir dönemi kapsıyor.

Kış aylarında beklenen yağışların gerçekleşmemesi, kuraklığın ciddi bir tehdit olarak belirmesi, “Küresel İklim Değişikliği” tartışmalarının tüm dünyada ve haliyle ülkemizde de gündeme gelmesine neden olmuştur. Bu kapsamda IPCC (Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli) 2 Şubat 2007 tarihinde kamuoyuna bir rapor açıklamış, hemen ardından da hükümet bir rapor yayınlamıştır. Gerek IPCC gerekse de ülkemiz adına hazırlanan raporlarda, “... iklim değişikliğinin sorumlusu olarak tek tek insanlar A (bireyler) görülmekte ve buradan hareketle bireysel ölçekte küresel ısınma sorununa ilişkin olarak alınacak önlemlerin önemine işaret edilmektedir.” Bu yaklaşımın da, sorunun önemi ve ölçeği düşünüldüğünde son derece eksik kaldığı açıkça görülmektedir.

Atmosfer bilimcilerine göre küresel ısınmaya bağlı şu anki küresel iklim değişikliğinin işaretlerinden bazıları şöyle sıralanabilir.

- Buzulların gitgide eriyerek kutuplara doğru çekilmesi ve yüksek dağlardaki kar örtüsünün azalması,
- Deniz suyu seviyesinin yükselmesi,
- Bitki ve balık türlerinin göçleri,
- Havadaki kirleticilere karşı hassas kuş türlerinin azalması,
- Ağaçlardaki yaş halkalarının daha hızlı büyüme göstermesi,
- 1990'lı yıllarda son 1400 yılın en sıcak yıllarının ard arda gelmesi.

Aslında iklimler sürekli olarak değişmektedir. Doğal koşullarda iklim değişiklikleri oldukça uzun dönemler içerisinde gerçekleşmektedir. İklimlerdeki bu değişiklikler tüm canlıları doğrudan etkilemiş ancak bu değişikliklerin çok uzun bir süreç içerisinde gerçekleşmesi nedeniyle canlıların büyük bir kısmı değişikliklere kendilerini uyarlayabilmişlerdir. İnsanlığın doğal koşullara uyumlu gelişmesi 19. yüzyıl sonu, 20. yüzyıl başındaki sanayi devrimine kadar devam etmiş, bu andan itibaren gelişme, atmosfer üzerindeki insan etkisiyle birlikte “Küresel ısınmaya bağlı bir iklim değişikliği mi?” sorusunu gündeme getirmiştir.

Hayatımızın her alanına giren mekanik cihazlar, Dünyayı da mekanik (mekanist anlayış) bir sistem gibi algılamamıza neden olmaktadır. Oysa ekolojik sistem gibi küresel iklim de oldukça karmaşık bir sistem olması nedeniyle küresel ısınmanın yol açacağı küresel iklim değişikliğinin dünyanın her bir bölgesini ne şekilde etkileyebileceğini şu anda kestirebilmek mümkün görülmemektedir. Ancak küresel iklim içerisindeki temel göstergelerden biri olan ortalama sıcaklığın değişmesi halinde buna bağlı olarak yağış rejimleri, rüzgarlar, deniz seviyeleri ile kıyı yerleşimleri, tarım, enerji, sanayi vb. birçok insan faaliyetleri ile doğal yaşam etkilenecektir. Bu etkilenmeler, özellikle buzulların erimesi ile oluşacak deniz

seviyesi yükselmeleri nedeniyle kıyı kentleri ile küçük adaların ortadan kalkması, yağış rejimlerinin değişmesi sonucu verimli tarım arazilerinin kuraklaşması, suya bağımlı enerji kıtlığı, orman alanlarının yok olması gibi yaşamsal alanları kapsayabilecektir.

Küresel ısınma ya da sözleşmelerde geçen ifadesiyle Küresel İklim Değişikliği, doğanın kendi varlık koşullarını zorlayan, onun kendini yenileyebilme olanaklarını ortadan kaldıran bir değişimi ifade etmektedir. Küresel ısınmaya yol açan sera gazları; temel olarak, sanayi toplumunda kullanılan fosil yakıtlardan, çeşitli sanayi kollarında özellikle, çimento, enerji, ulaşım sektörlerinin yoğunlaşmasıyla atmosfere salınan ve endüstriyel tarım neticesinde meydana çıkan gazlardır. Bu gazların bir bölümü karasal ve okyanus kaynaklı ekosistemler tarafından tutulur. Ancak, artık hem bu tutucu ortamların azalması ve yok olması hem de atmosfere bırakılan sera gazı miktarındaki artış, küresel karbon dengesini bozmaktadır. Bunun sonucunda da 19. yüzyıl sonlarında başlayan, yüzey sıcaklıklarındaki artış 20. yüzyıl sonlarında doruğa ulaşmıştır. Her yıl da sıcaklık artışlarında “uygarlığımız” rekora koşmaktadır. Bu yüzey sıcaklığı artışı, 20. yüzyıldan günümüze 0.8 derecelik bir artışa sahne olmuştur. 20. yüzyılda sıcaklıklarda gözlenen bu ısınma, geçen 1,000 yılın herhangi bir dönemindeki artıştan daha büyüktür. Atmosferin en alt 8 kilometrelik bölümündeki hava sıcaklıkları da, geçen 40 yıllık dönemde belirgin bir artış eğilimi göstermektedir. Öte yandan, 20. yüzyılda, orta enlem ve kutupsal kar örtüsü, kutupsal kara ve deniz buzları ile orta enlemlerin dağ buzulları azalırken, küresel ortalama deniz seviyesi, yaklaşık 0.1-0.2 m arasında yükselmiş ve okyanusların ısı içerikleri artmıştır.

Yağışlar kuzey yarımkürenin orta ve yüksek enlem bölgelerinde her on yılda yaklaşık % 0.5 ile % 1 arasında artmış, subtropikal karaların önemli bir bölümünde her on yılda yaklaşık % 3 azalmıştır.

Bir Bütün Olarak Çevre Sorunları

1970’li yıllarda gelişmeye başlayan çevre bilinci o dönemde sadece yerel ölçekte karşılaşılan çevre sorunlarına dikkat çekmekten ibaretti. Ancak 1990’lı yıllarda kirleticilerin ülke sınırlarını tanımadığı, ekolojik sistemin herhangi bir noktasında meydana gelen çevre sorununun bütün sistemi etkileyebileceğinin farkına varıldı. Sonrasında ekolojik yapının birbirinden ayrılmaz parçalardan oluştuğu ve önemsiz gibi görünen çevre sorunlarının zamanla başka bölgelerde daha büyük sorunlara yol açacağı kabul edildi.

Bütün bunlara rağmen “küresel ısınmaya bağlı küresel iklim değişikliği” tek başına ele alınarak çözülebilecek bir sorun olarak görülmeye devam ediyor. Kyoto Protokolü ile yürütülmeye çalışılan süreçte, soluduğumuz, hayatın vazgeçilmez ögesi hava ve onu içinde barındıran atmosfer, alınır-satılır, ticari bir metaya dönüştürülmeye çalışıyor. Çağlar boyunca doğaya hakim olabileceğini, ona hükmederek şekillendirebileceğini düşünen insanoğlu hala doğanın bir parçası olduğunu ve onun milyonlarca yılda oluşturduğu denge içinde doğanın kuralları ile

yaşamayı gerektiğini kabul edemiyor.

İnsanoğlu, doğayla yürüttüğü bu hakimiyet mücadelesinde yaptığı her etkinin karşılığında doğadan defalarca aldığı uyarıları görmezden gelmeye devam ediyor. Ozon tabakasındaki incelmeyle verilen uyarı küresel bazda ısınmayla devam ediyor. İçinde yaşadığımız Dünya'nın karmaşık ve canlı yapısını tam anlamıyla çözerek yönetmeyi başaramayan insanoğlunun yeni senaryosu küresel ısınmanın giderek devam edeceği ve sonunda yaşamın son bulacağı üzerine kurulmuş durumda. Ancak milyarlarca yılda oluşmuş bu dengede, insan eliyle yaratılan yüz yıllık birikimin sonunda bozulan dengenin tekrar eski haline geri dönmek için vereceği tepkiler de tam olarak hesaplanmış değildir.

BM İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi ve Kyoto Protokolü

Türkiye, 24 Mayıs 2004 tarihinde, 189. taraf ülke olarak İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'ne dahil olmuştur. Ancak sözleşmenin ekinde yer alan Kyoto Protokolü'nün imzacıları arasına girmemiştir. 16 Şubat 2007 tarihinde yürürlüğe giren Kyoto Protokolü bu sözleşmenin temel mekanizmaları üzerine kuruludur. Kyoto Protokolü, 1997 yılı Aralık ayında Japonya'nın Kyoto kentinde, İklim Değişikliği Sözleşmesi'ne taraf olan ülkeler tarafından yapılan toplantı olan 3. Taraflar Konferansı'nda (COP3) kabul edilmiştir. Protokol, her ne kadar iklim değişikliği konusunda sanayileşmiş ülkelerin yükümlülüklerinin daha fazla olduğunu ve bu ülkelerin bir anlamda iklim değişikliğinde sorumluluklarının daha fazla olduğunu belirtse de, bu sorumluluğun nasıl bir yaptırımı olduğunu ortaya koymamaktadır.

Kyoto Protokolü'nün ortaya koyduğu hedefler, küresel ısınmaya dayalı küresel iklim değişikliğine çözüm getirmek için bile tek başına yetersizdir. Atmosferdeki salınan sera gazı miktarı ve buna bağlı sıcaklık artışına göre yapılan modellemelerde emisyon sınırlamasının 2050 yılına kadar % 80, 2030 yılına kadar % 60 olması öngörülmektedir. Protokol'de ise, gelişmiş taraf ülkeler sera gazı salımlarını en az % 5 indirmekle yükümlüdür. Bazı taraflar, bu ilk yükümlülük döneminde sera gazı salımlarını arttırma ayrıcalığı alırken (örneğin, Avustralya % 8, İzlanda % 10 ve Norveç % 1 düzeyinde arttırabilecekler), Yeni Zelanda, Rusya Federasyonu ve Ukrayna'nın sera gazı salımlarında 1990 düzeylerine göre herhangi bir değişiklik olmayacaktır. AB, hem birlik olarak hem de üye ülkeler açısından % 8'lik bir azaltma yükümlülüğü almıştır. Amerika Birleşik Devletleri'nin salım azaltma yükümlülüğü ise % 7'dir.

Protokol'ün 17. maddesi ise, emisyon hedefini belirlemiş ülkelerin taahhüt ettikleri hedef indirimini tutturmak için, kendi aralarında emisyon ticareti yapabilmelerine olanak tanımıştır. Bir yaptırım getirmeyen Protokol'ün, yaptırım gücünü sağlama adına "havayı kirletme hakkı" olarak tanımlanabilecek, emisyon ticaretine kapıyı açması, fakir ülkelerin emisyon salımı haklarını gelişmiş ülkelere satmalarına yol açmaktadır. Bu haliyle Protokol'ün amaçladığı % 5,2'lik indirimle görünüşte bir indirime gidilebilirken, gerçekte atmosfere aynı miktarda gaz, emisyon ticareti

sayesinde salınabilecektir.

Örneğin, Kanada, Protokol'ün öngördüğü esneklik mekanizmaları içinde, karbon borsasında, Brezilya'dan sağladığı kota ile emisyon ticareti olarak tarif edilen bir sürecin sonunda, üretim tarzında ve tüketiminde bir değişiklik yapmadan, Kyoto Protokolü'ne "uygun" davranmış görünmüştür. Böyle bakıldığında Protokol, havayı kirletme hakkının alınıp satılabildiği bir sözleşmeye dönüşmektedir.

Bu haliyle Kyoto Protokolü küresel ısınmaya dayalı küresel iklim değişikliği sorununa çözüm bulmaktan uzak, sembolik bir girişim özelliği olmasının yanında, duruma neo-liberal bir hava da katmaktadır.

Bu noktada küresel iklim değişikliği olgusuna ve buradan hareketle ekolojik krize bu protokol ile çözüm getirilebileceğini öne sürmek ya da tüm umutları bu protokole bağlamak, "ham" bir hayaldir. Sorunun nedenlerini masaya yatırmadan, sonucu tartışmak ve bu sonuç üzerinden "çözüm" üretmek ise bilimsel olmaktan uzak bir yaklaşımdır.

Ekolojik krizi ve bu bağlamda küresel ısınma olgusunu, üretim ilişkilerinden bağımsız tartışmak mümkün değildir. Bugün, dünyanın ve insanlığın karşı karşıya olduğu sorun "kapitalist ekonomik kalkınmanın" bir sonucu ve geldiği aşamadır...

Hangisi "Uygunsuz Gerçek"?

Son yirmi yıldır Dünya bunları tartışırken, geçtiğimiz ay vizyona giren bir belgesel filmin tanıtım kampanyası ile küresel ısınma, iklim değişikliği, önümüzdeki günlerde bizi bekleyen kuraklık tehlikesi ve Kyoto Protokolü Türkiye'nin gündemine aniden girdi. Al Gore'un küresel ısınma ile ilgili yaptığı sunuma yer verilen "Uygunsuz Gerçek" isimli filmde sorunun "politik olmadığı, etik bir sorun olduğu" anlatılıyor ve küresel ısınmayı durdurmanın biz insanların elinde olduğu, bunun için de "karbon diyeti" yapmamız gerektiği öneriliyordu. Küresel ısınmayı insanların kabullenmek istememesi de "uygunsuz gerçek" olarak adlandırılmıştı. Hatta küresel ısınmayı durdurabileceğini iddia eden "çevreye duyarlı" kredi kartları bile piyasaya sürüldü.

79. Oscar Ödül Töreni'nde "En İyi Belgesel" ödülünü alan film "fakir ülkelerin doğal kaynaklarımızı hoyratça kullanması"nın da küresel ısınmaya katkısına işaret ediyordu. Fakat 78. Oscar Ödüllerine aday gösterilen başka bir belgesel film "Darwin'in Kabusu" herhangi bir ödüle layık görülmemiştir. Çünkü "Darwin'in Kabusu" belgesel filmi, tüm bunların aksine "gelişmiş" zengin kuzey ülkelerinin, Afrika kıtasındaki Tanzanya'yı nasıl sömürdüğünü ve bu sömürünün Virginia gölünde neden olduğu inanılmaz çevre sorunlarını konu almaktaydı. Filmde AB ülkeleri için hazırlanan levrek flatolarının taşındığı kargo uçakları, dönüşte toplama kamplarındaki insanlar için nohut ve iç savaş için silah getiriyorlardı. Peki, zengin ülkelerin kabullenmek istemediği "uygunsuz gerçek" hangisi?

~ Fakir ülkelerin dış borçlarını ödemek için “doğal kaynaklarını” zengin ülkelerin ve çok uluslu şirketlerin eline teslim etmesi mi? Kaynakları “hoyratça” kullanarak küresel ısınmaya katkı vermeleri mi?

~ Dünya'nın artan nüfusu mu? Dünya nüfusunun % 20'sini oluşturup kaynakların % 85'ni paylaşan tüketici sınıfı mı?

~ Karbon diyeti tavsiye edilen insanlar mı? Tüketimi pompalayarak, üretim ve kar maksimizasyonu çabalarını sürdüren sermaye çevresi mi?

Çevre İçin

Küresel ısınmaya dayalı küresel iklim değişikliği, Dünya'nın yaşadığı ekolojik krizin bir parçasıdır. Diğer çevre sorunları gibi tek başına ele alınarak çözümü mümkün değildir. Bütün çevre sorunlarının temelinde yatan üretim-tüketim ilişkisi çözümlenmediği sürece diğer çevre sorunları gibi küresel ısınmaya dayalı küresel iklim değişikliği sorunu da çözülemez.

Küresel iklim değişikliği, Kyoto Protokolü ile uluslararası ticari bir araca dönüştürüldüğü gibi, insanlara önerilen “karbon diyeti” kampanyası ile günlük yaşamımızda da ticarileşmiştir. Örneğin, daha çok tüketmeyi körükleyen, tüketim alışkanlıklarımızı ve yaşam tarzımızı değiştiren kredi kartları, küresel ısınmayı durdurmak iddiası ile “çevreye duyarlı” hale gelmişlerdir.

İnsanoğlu, “çevre için her şeyi yaparız ama; vücudumuzun bir parçası gibi olan cep telefonlarımızdan, yüksek hızlı işlemcilerimizden, şehir içinde de kullansak arazi araçlarımızdan, soğutucularımızdan, klimalarımızdan yada uçak seyahatlerimizden asla vazgeçemeyiz” noktasına getirilmiştir.

Çevre mi? Kalkınma mı? Ya da Yaşam ve Geleceğe Dair Bir Tercih

Küresel ısınma, iklim değişikliği, biyolojik çeşitliliğin korunması dahil, bugün öne çıkan bütün çevresel sorunlar “kalkınma paradigması” ile beraber ele alınmak durumundadır. Bu noktada üretim ilişkileri ve insan doğa arasındaki ilişki, ekolojik bir anlayışla ele alınmadığı sürece soruna köklü çözümler getirmek de olası görülmemektedir.

AKP hükümetinin küresel ısınma sorununa yönelik “çözüm” arayışları, derinliği olmayan günü kurtarmaya yönelik çabalardır. Sorun, protokol imzalamakla çözülemeyecek düzeyde, çok boyutlu bir olgu olarak algılanmak zorundadır. Bugün, egemen olan anlayış ve başat olan sanayileşme süreci köklü bir değişime uğramadan, küresel ısınmaya dayalı iklim değişikliği de dahil olmak üzere, ekolojik krize çözüm getirmek mümkün değildir.

Sonuç olarak Kyoto Protokolü'nü imzalamak üzere temellendirilen bir politika, ancak “Uygunsuz Gerçek” filmi ile vicdanlarını rahatlatan egemenlerin

“değirmenine su taşımaktan” başka bir şey değildir.

“Küresel ısınma” söylenceleri ile felaket senaryoları yazarları tanıyoruz. Bunların aslında, önce ekolojik krizi yaratan sonra da “timsah gözyaşları” döken politikacılar, kar hırsı ile gözü dönmüş sanayiciler, doğayı ve yaşam alanlarımızı yağmalayan uluslararası tekeller ve son olarak sahte “çevreciler” olduklarını biliyoruz.

Sorunun, üretim-tüketim ilişkileri göz önünde bulundurulmadan, bilimsel bilgi ve verilerle doğru analizler yapılmadan ve doğru çevre politikaları hayat bulmadan çözümlenemeyeceğini biliyoruz.

Bizler, kapitalist küreselleşmenin yarattığı ekolojik krizin ve bu noktada küresel ısınmaya dayalı iklim değişikliği olgusu dahil olmak üzere bir dizi çevre sorununun çözümünü radikal ve köklü bir politik değişimde görüyoruz.

Başka Bir İklim, Başka Bir Dünya Mümkün!

TMMOB Çevre Mühendisleri Odası Yönetim Kurulu